

Länsstyrelsen
Värmland

Bevarandeplan för Natura 2000-området

SE0610172 Makkaraberget

Natura 2000

Natura 2000 är ett nätverk av utpekade områden med höga naturvärden inom EU. Målet med nätverket är att hejda utrotningen av vilda djur och växter och hindra att deras livsmiljöer förstörs. Nätverket är en av hörnstenarna i EU:s arbete med att bevara biologisk mångfald. Alla medlemsländer har ansvar att peka ut representativa områden för fåglar som är angivna i EUs fågeldirektiv (SPA) och för naturtyper och arter som är angivna i EU:s art- och habitatdirektiv (SCI/SAC). Genom utpekandet åtar sig länderna att långsiktigt bevara de utpekade naturvärdena i områdena. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fåglar i vårt land.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000-område ska Länsstyrelsen ta fram en bevarandeplan. I några fall där Natura 2000-området också är naturreservat skrivs en kombinerad bevarandeplan och skötselplan. Bevarandeplanen ska innehålla en beskrivning av området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras. Bevarandemålen formuleras utifrån de förutsättningar som de utpekade arterna och naturtyperna behöver för att de ska ha gynnsamt bevarandetillstånd i området. Hot mot Natura 2000-områdets arter och naturtyper samt behov av bevarandeåtgärder, t.ex. skydd eller skötsel, ska också beskrivas. Informationen ska ligga till grund för förvaltning och tillståndsprövning enligt miljöbalken.

I bevarandeplanen redovisas gränser, naturtyper och arter enligt bästa tillgängliga kunskap. Uppgifterna skiljer sig i vissa fall från vad som är beslutat av regeringen och kommer av Länsstyrelsen i dessa fall att föreslås som ändringar till regeringen vid nästa revideringstillfälle. Förvaltning och tillståndsprövning ska utgå från den verkliga förekomsten av naturtyper och arter, varför det är nödvändigt att bevarandeplanen redovisar denna, även om uppgifterna inte har hunnit beslutas av regeringen.

Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen som är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar för området ändras. Den ska tas fram och hållas aktuell i dialog med berörda intressenter och det är värdefullt om den som har ny information kontaktar Länsstyrelsen. Bevarandeplanen är i sig inte ett juridiskt bindande dokument varför formell reglering av skydd eller skötsel kan behövas t.ex. i form av beslut för naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som råder vid åtgärder eller verksamheter inom ett Natura 2000-område.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillstånd kan även krävas för åtgärder utanför Natura 2000-området om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§). Inför en ansökan ska ett samråd hållas med Länsstyrelsen angående utformningen av tillståndsansökan och tillhörande miljökonsekvensbeskrivning. Eftersom det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som kräver tillstånd rekommenderas en tidig kontakt med Länsstyrelsen. Vid skogsbruksåtgärder hålls initialt ett samråd med Skogsstyrelsen. Information om Natura 2000 finns också på Länsstyrelsens webbsida eller genom kontakt med Länsstyrelsens enhet för naturvård på telefonnummer 010-224 70 00.

Foto: Länsstyrelsen Värmland

Överst vänster: violettkantad guldvinge, Dan Mangsbo - överst mitten: silvertärnor (D.M.) - överst höger: långskägg (D.M.)

nedtill vänster: vattendrag (D.M.) - nedtill höger: skog, Anders Tedeholm ©

Länsstyrelsen Värmland

651 86 Karlstad

010-224 70 00

www.lansstyrelsen.se/varmland

Lännsstyrelsen
Värmland

Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0610172 Makkaraberget

Kommun: Torsby

Områdets totala areal: 34,5 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Lännsstyrelsen: 2017-11-06

Bevarandeplanen fastställd av Lännsstyrelsen: 2017-12-29

Markägarförhållanden:

Statligt.

Regeringsbeslut, historik:

SPA: 2004-04-01, regeringsbeslut M2002/3916/Na, pSCI: 2002-01-01, SCI: 2005-01-01,
SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut M2010/4648/Nm

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

7140 - Öppna mossar och kärr

9010 - Taiga

A104 - Järpe, *Bonasa bonasia*

A108 - Tjäder, *Tetrao urogallus*

A234 - Gråspett, *Picus canus*

A241 - Tretåig hackspett, *Picoides tridactylus*

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EUs fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Prioriterade bevarandevärden: Det främsta bevarandevärdet i Natura 2000-området Makkaraberget är skogen med naturskogsliknande bestånd bestående av naturtypen taiga.

Motivering: Områdets omgivningar består till stor del av skog som påverkats av ett storskaligt skogsbruk. Området Makkaraberget som i stora delar endast berörts av extensiv markanvändning,

såsom plockhuggning, är därför viktig att bevara och kan ses som en framtida spridningskälla för organismer som kräver skoglig kontinuitet.

Prioriterade åtgärder: Området är skyddat som naturreservat. Skötselriktningen för områdets prioriterade naturtyp är att den ska få utvecklas fritt genom intern dynamik.

Beskrivning av området

Natura 2000-området är beläget i Makkarabergets norra sluttning. Området utgörs av frisk och fuktig skogsmark med förekomst av mindre våtmarker, bäckdråg och sumpskogar. I områdets västra kant löper Haigarbäcken vars vatten påverkar områdets karaktär. Markvatten strömmar i flera stråk in i sumpskogsbestånden och periodvis strömmar vattnet dessutom in i ytterligare ett stråk från söder.

Majoriteten av Natura 2000-området består av grandominerad skog med inslag av tall, björk, sälg, asp, rönn och enstaka gråal. Tillgången på ved i form av granlågor och högstubbar av björk är god. Vidare förekommer gamla tallstubbar, sälglågor, torrgranar och senvuxna granar. Förekomsten av signalarter och/eller rödlistade arter är god. Bland annat har de rödlistade arterna ullticka, gränsticka, vedtrappmossa, dvärgbägarlav och knottrig blåslav påträffats.

Områdets höga naturvärden med avseende på mossor, lavar och svampar uppmärksammades vid Skogsstyrelsens nyckelbiotopsinventering 1996. För att skydda och bevara dessa naturvärden blev området år 2001 avsatt som naturreservat. En del av områdets västra sida bestod tidigare av kulturskog, vilken efter avverkning 2001 brändes i syfte att gynna brandkrävande insekter samt låta ny skog få växa fram och på sikt utvecklas till skog av naturskogskaraktär.

Länsstyrelsen i Värmlands län har till regeringen föreslagit en justering av Natura 2000-området Makkaraberget i samband med kvalitetssäkringen av länets Natura 2000-områden. Förslaget innebär att gränsen för det befintliga Natura 2000-området justeras något i dess västra del så att det omfattar hela naturreservatet Makkaraberget. Den föreslagna gränsjusteringen av Natura 2000-området skulle innebära att arealen ökar från 34,5 ha till 34,9 ha (samma areal som naturreservatet). En justering av gränsen innebär dock inte att arealerna för de utpekade naturtyperna taiga (9010) och öppna mossar och kärr (7140) utökas för området jämfört med tidigare.

Vad kan påverka negativt

Skogsbruk, markavvattning åtgärder och annan exploatering är vanligtvis de största hoten mot de utpekade naturtyperna och arterna i Natura 2000-området Makkaraberget. Föreskrifter och skötselplan i gällande beslut för Makkarabergets naturreservat bedöms dock på ett fullgott sätt eliminera traditionell hotbild mot de naturtyper och de arter som finns utpekade inom området. Indirekt kan dock Makkarabergets naturtyper och arter hotas av åtgärder som sker i det runtomliggande skogslandskapet. Exempelvis är flera av fågelarterna, främst skogshöns och hackspettar, beroende av stora arealer naturskog och hotas därmed av brist på lämpligt habitat till följd av omkringliggande skogsbruk. Kvävenedfall och sur nederbörd kan även på sikt utgöra indirekta hot, främst gäller det känsliga lavar och mossor. På sikt kan även brist på brand utgöra ett hot.

Se även beskrivning av negativ påverkan för utpekade naturtyper/arter.

Bevarandeåtgärder

Följande bestämmelser och åtgärder bidrar på olika sätt till att utpekade naturtyper och/eller arter uppnår och bibehåller gynnsamt bevarandetillstånd i Natura 2000-området.

Gällande regelverk 2017:

- Svenska Natura 2000-områden utgör riksintressen enligt 4 kap. 8 § miljöbalken.
- Enligt första stycket i 7 kap. 28 a § miljöbalken krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillstånd enligt första stycket krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av det berörda området. Innan en tillståndsansökan lämnas in ska samråd hållas med Länsstyrelsen m.fl. (enligt 6 kap. 4 § miljöbalken).
- Med stöd av 26 kap. 9 § miljöbalken får tillsynsmyndigheten i det enskilda fallet besluta om de förelägganden och förbud som behövs för att miljöbalken samt föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av miljöbalken ska följas.
- För markavvattning råder tillståndsplikt enligt 11 kap. miljöbalken.
- Tillstånd till torvtäkt krävs enligt 9 kap. miljöbalken.
- Beslutade föreskrifter och skötselplan för naturreservatet Makkaraberget. Hela Natura 2000-området omfattas av skydd som naturreservat.
- Delar av Natura 2000-området utgörs av våtmarker som ingår i klass 1 (mycket högt naturvärde) i våtmarksinventeringen (Soarso och Grossmossmyren).

Se även beskrivning av "Gällande regelverk 2017" för respektive utpekad art.

Skydd/skötsel:

- Natura 2000-området Makkaraberget omfattas av skydd genom beslut av naturreservat med dess föreskrifter och skötselplan. Förvaltningsinriktningen i reservatets föreskrifter och skötselplan i syfte att bevara och utveckla naturskogens strukturer samt bevara och förstärka den biologiska mångfalden är fri utveckling (med undantag av den naturvårdsbränning som utfördes 2001).
- Makkarabergets naturreservat har i länsstyrelsens bränningsplan bedömts vara ett lämpligt objekt för naturvårdsbränning. Som utgångspunkt för urval av naturreservat lämpliga för bränning har varit en bedömning av skogarnas brandhistorik. Ytterligare indikationer på brandhistorik har även varit fynduppgifter av rödlistade arter och i synnerhet sentida fynd av brandgynnade arter som tyder på att skogsbrandens effekter fortfarande har en inverkan i landskapet.

Övriga bevarandeåtgärder:

För att tillfredsställa flera av de olika utpekade fågelarternas krav på tillräckligt stora arealer lämplig livsmiljö krävs en god tillämpning av naturvårdshänsyn vid skogsbruksåtgärder inom de äldre skogsbestånd som fortfarande finns kvar i det omgivande landskapet närmast Makkaraberget. Exempel på hänsyn som kan vara aktuellt i detta fall är att eftersträva en begränsning av hyggens storlek, bevara lövträdsinslag i barrskogen under hela beståndets växttid samt lämna kvar grova lövträd, träd av hög ålder, döende och döda träd, hålträd och boträd. Kända spelplatser för tjäder bör skyddas om de ligger i bestånd som hotas av avverkning.

Bevarandetillstånd

Se respektive beskrivning av bevarandetillstånd för de utpekade naturtyperna och arterna.

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000 - naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

7140 - Öppna mossar och kärr

Areal: 1,12 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Naturtypen öppna mossar och kärr förekommer i några områden i Natura 2000-området Makkaraberget. Två mindre områden med denna naturtyp finns i områdets norra del och utgörs av de sydligaste delarna av myren Maddeso, vilken i sin tur är en del av myrområdet Soarso och Grossmossmyren. Detta myrkomplex har bedömts ha mycket högt naturvärde i länets våtmarksinventering. I den sydöstra delen av Natura 2000-området finns två ytterligare områden med naturtypen varav ett är lite större än de övriga i området.

Naturtypen är mycket varierad och omfattar ombrotrofa och minerotrofa, fattiga till intermediära, öppna eller glest trädbevuxna myrar med en krontäckning mindre än 30 %. De myrtyper eller myrelement som inkluderas är plana eller svagt välvda mossar och tillhörande laggkärr, nordlig mosse, plana (topogena) och sluttande (soligena) kärr samt torvbildande mader (sumpkärr). Torvtäcket är normalt minst 30 cm djupt, men kan vara tunnare i unga myrar. Gungflyn, mjukmattegolvs med vanligen mossrik vegetation som flyter på vatten eller lös gyttja ingår också. Morfologiska strukturer i torven är sällsynt och utgörs i så fall av mindre tubbildningar. Naturtypen indelas i två undergrupper; svagt välvda mossar samt kärr och gungflyn. Myrens hydrologi och hydrokemi är inte starkt generellt påverkad av antropogena ingrepp, dock kan mindre, reversibla, ingrepp som orsakat lokal störning finnas i begränsade delar av myren. Slätter kan dock bedrivas.

Bevarandemål

Betydelsen av naturtypens förekomst i området har bedömts som obetydlig på biogeografisk nivå (s.k. D-förekomst). Detta medför att några bevarandemål inte har satts för naturtypen.

Negativ påverkan

Beskrivs ej på grund av D-förekomst.

Bevarandeåtgärder

Utgår beroende på D-förekomst.

Bevarandetillstånd

Eftersom naturtypens förekomst i området har bedömts som obetydlig på biogeografisk nivå innebär det även att någon bedömning av bevarandetillstånd inte har gjorts för naturtypen.

9010 - Taiga

Areal: 19,88 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Drygt halva ytan av Natura 2000-området Makkaraberget består av naturtypen taiga. Utbredningen av denna är genombruten med skog av icke Natura-naturtyp, bl.a. kulturskog som idag har avverkats och bränts. Större delen av skogsmarken utgörs av välsluten, grandominerad sumpskog med inslag av tall, björk, sälg, asp, rönn och enstaka gråal. Förekomsten av död ved i form av granlågor och högstubbar av björk är god. Substrat som tallstubbar, tallågor, asphögstubbar, sälglågor, grantorrträd och senvuxen gran förekommer även.

Naturtypen förekommer i boreal-boreonemoral zon på torr-blöt och näringsfattig-näringsrik mark och innefattar i typfallet produktiv skogsmark. Trädskiktets krontäckningsgrad är normalt 30-100 % och utgörs av gran, tall, björk, asp, rönn och sälg. Små inslag av andra inhemska trädslag kan förekomma. Naturtypen innefattar även brandfält och stormfällningar som då kan innebära en lägre krontäckning. Skogen ska vara, eller i en relativt nära framtid kunna bli, naturskog eller likna naturskog m.a.p. egenskaper och strukturer. Den kan ha påverkats av t.ex. plockhuggning, bete eller naturlig störning. Skogen ska vara i ett sent eller i ett relativt sent successionsstadium. Det ska finnas gamla träd och död ved och en kontinuitet för de aktuella trädslagen. Om naturliga störningsprocesser eller skötselåtgärder i syfte att imitera sådana har påverkat området kan även områden i yngre successionsstadier ingå. Skogens hydrologi är inte under stark generell påverkan från markavvattning. Näringskrävande örter finns endast undantagsvis. Naturtypen hyser vanligtvis en mängd rödlistade arter som gynnas av lång skoglig kontinuitet, gamla träd, död ved eller brandfält och successionsstadier efter brand.

För att den ingående naturtypen taiga ska uppnå och bibehålla gynnsamt bevarandetillstånd på lång sikt bör nedanstående förutsättningar uppfyllas:

- Skogen lämnas för fri utveckling där naturvärdena utvecklas genom naturlig dynamik.
- Upprätthållande och återintroduktion av naturliga störningar, såsom brand, som viktiga processer.
- Upprätthållande och återställande av naturlig hydrologi.
- Upprätthållande och återintroduktion av extensiv hävd i vissa fall.
- Den för naturtypen karakteristiska vegetationen och strukturerna är en förutsättning för många av de typiska arterna som där har sin livsmiljö. Om de typiska arterna inte minskar påtagligt indikerar de att naturtypen upprätthåller viss kvalitet och viktiga ekologiska funktioner och därmed ett gynnsamt bevarandetillstånd för naturtypen.

Bevarandemål

Arealen av taiga (9010) ska vara minst 19,88 hektar. Småskaliga naturliga processer, t.ex. trädens föryngring, åldrande och avdöende samt omkullfallna träd och luckbildning, liksom periodvisa omvälvande störningar, t.ex. insektsangrepp, översvämning, stormfällning eller brand ska påverka dynamik och struktur. Naturliga hydrologi och grundvattennivåer som skapar markfuktighet ska påverka dynamik och struktur. Skogen ska bestå av olika trädarter till följd av naturlig störningsdynamik och succession. Skog med högre krontäckning ska utvecklas och barrträd ska kunna dominera i sena successionsstadier. Trädskiktet ska vara olikåldrigt och flerskiktat. Förekomsten av strukturer/substrat i form av gamla träd ska minst vara tämligen allmän och förekomsten av död ved i olika former ska minst vara måttlig. Främmande trädarter ska inte finnas i området. Det ska finnas typiska arter inom följande grupper: mossor och lavar (tämligen allmän förekomst) samt svampar (enstaka förekomst).

Negativ påverkan

Faktorer som utgör eller kan utgöra hot mot naturtypen:

- Avverkning i olika former reducerar förekomsten av lämpliga strukturer. Sådana åtgärder i intilliggande områden kan även de vara skadliga genom att de påverkar lokalklimatet i område med denna naturtyp.
- Markskador. Förutom den mekaniska skadan kan hydrologin påverkas och naturmiljön förändras.
- Produktionshöjande åtgärder inom skogsbruket såsom gödsling, markberedning och dikning som även påverkar hydrologin.
- Exploatering av området i olika former.
- Fragmentering, t.ex. skogsbilvägar kan isolera organismpopulationer.
- Nedfall av kemiska ämnen. T.ex. svavel-, metall- och kväveföreningar. Sistnämnda med effekten att de är skadliga för svampar och lavar, samtidigt som de kan vara gödande och ge förändringar i vegetationen.
- Brist på dynamik. Brist på vissa stadier i skogens utveckling kan få till följd att de ingående arternas habitat försvinner. Exempel på viktiga dynamiska krafter är brand, översvämning, vind och angrepp av insekter och svamp.
- Systempåverkande arter, t.ex. betestryck från klövvilt som kan påverka lövträdsföryngringen och invasiva främmande arter som har potential att skada den naturliga florans och faunan.

Se även beskrivning av negativ påverkan på områdesnivå.

Bevarandeåtgärder

Se beskrivning av bevarandeåtgärder på områdesnivå.

Bevarandetillstånd

Samtliga bestånd med naturtypen taiga har besökts i fält. Alla har klassats utgöra icke fullgod Natura-naturtyp. Stora delar av Natura 2000-området är av naturskogslignande karaktär, men området innehåller bestånd och delar av bestånd som inte har tillräckliga strukturkvaliteter som behövs för att taigan ska nå upp till naturskogskaraktär. Bevarandetillståndet för naturtypen som helhet bedöms som icke gynnsamt.

A104 - Järpe, *Bonasa bonasia*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Under senare tid finns arten noterad vid ett tillfälle i Natura 2000-området Makkaraberget. Denna observation gjordes under häckningstid.

Järpen förekommer i större delen av Sverige men saknas på Gotland och Öland liksom i fjällen. Den vill ha tät skog med föryngring av främst gran och med inblandning av al, björk och asp. Hög markfuktighet och förekomst av surdråg, alkärr och bäckar gynnar arten. Lövträdsandelen i reviret bör överstiga 10 % för att området skall accepteras. En viktig och begränsad vinterfödoresurs är alknoppar, alhängen samt björkknopp. I omedelbar anknytning till födan krävs dessutom skydd i form av täta granbestånd. Järpen är mycket stationär året om inom sitt revir (25-50 ha). När ett par har etablerat sig på en plats stannar de där så länge biotopen är intakt. Liksom hos övriga skogshöns är god tillgång på insekter mycket viktig för kycklingarnas överlevnad. Ungfågelspridningen kan röra sig om i storleksordningen någon eller några km. Arten är en stannfågel.

Populationsstorleken i Sverige 2008-2012 uppskattades till 90 000-156 000 par och har under perioden 2001-2012 inte visat någon ökande eller minskande trend. Resultat baserat på standardrutter i Värmland 2002-2013 visar inte heller på någon trend med avseende på populationens storlek i länet.

För att den ingående arten järpe ska uppnå och bibehålla gynnsamt bevarandetillstånd på lång sikt bör den ha tillgång till områden med förekomst av skydd i form av framför allt täta skogsbestånd med självföryngring av gran med inslag av lövträd.

Bevarandemål

Järpe ska regelbundet förekomma inom området. Det ska finnas lämpliga häckningsmiljöer i form av tät granskog med lövinslag på fuktig mark med god tillgång på insekter.

Negativ påverkan

Faktorer som utgör eller kan utgöra hot mot arten:

- Ett intensivt och storskaligt skogsbruk och som även påverkar hydrologin.
- Gallring och röjning i barrskog i anslutning till surdråg, alkärr och andra lövträdsrika partier.
- Stark fragmentering av skogslandskapet med isolerade lämpliga bestånd mindre än 25 ha.
- Markavvattning som minskar förekomsten av våta och fuktiga områden och därmed insektstillgången, vilken är viktig för skogshönsens kycklingar.
- Jakt.

Se även beskrivning av negativ påverkan på områdesnivå.

Bevarandeåtgärder

Gällande regelverk 2017:

- Järpen får jagas på de tider som anges i bilaga 1 till jaktförordningen (1987:905). Övriga tider på året är den fredad (3 § i jaktlagen (1987:259)). Fredningen gäller också dess ägg och bon.
- Enligt 4 § artskyddsförordningen (2007:845) är det förbjudet att avsiktligt störa fåglarna, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder. Det är även förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplatsen.
- Artskyddsförordningen förbjuder import, export och försäljning av levande och döda exemplar av järpe som är olagligt fångade eller olagligt dödade i Sverige. Där förbjuds också

förvaringen av levande exemplar. (Vissa undantagsregler finns angivna i artskyddsförordningen).

- Järpen är upptagen i Bilaga III i Bernkonventionen (konvention om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö).

Se även beskrivning av bevarandeåtgärder på områdesnivå.

Bevarandetillstånd

Lämplig häckningsmiljö för järpe bedöms finnas i området. Några häckningsfynd av arten har dock inte gjorts under senare tid, men observationer under häckningstid indikerar att området är betydelsefullt för arten. Bevarandetillståndet bedöms vara oklart men troligen gynnsamt.

A108 - Tjäder, Tetrao urogallus

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Tjäder har inte noterats under senare tid inom ett begränsat landskapsavsnitt i vilket Natura 2000-området Makkaraberget ingår. De senaste rapporterade observationerna är från 2004 och 2006 och gäller ensamma hanar vintertid.

Tjädern häckar i större delen av Sverige utom på Gotland och på Öland. Den kräver större sammanhängande skogsområden för att den skall finnas i livskraftiga bestånd, den rör sig normalt inom ett område i storleksordningen 25 kvadratkilometer. I dessa områden måste ett flertal villkor vara uppfyllda. Vintertid kräver arten förekomst av äldre successionsfaser av talldominerade skogar (äter tallbarr och tallskott), medan den sommartid påträffas i mycket varierande marker, allt från gammal bärrik skog (bl.a. är blåbärsris viktigt) som till nyupptagna hyggen. Förekomsten av våtmarker är en mycket betydelsefull faktor, då hönan under den tidiga våren till stor del livnar sig på späda skott av tuvull. Tillgången på proteinrika blad, blommor och frön bestämmer till stor del hönans möjlighet att producera ägg. Våtmarker är dessutom en viktig biotop för kycklingarna, som under de första levnadsveckorna livnar sig på insekter. Sammanfattningsvis kan sägas att tjädern kräver stora sammanhängande skogsområden som innehåller en stor variation ifråga om successionsstadier och våtmarker (sumpskog, kärr och myr). Dessutom är arten starkt traditionsbunden till speciella lekplatser. Arten är en stannfågel.

Populationsstorleken av tjäder i Sverige 2008-2012 uppskattades till 240 000-458 000 par. Arten har på längre sikt minskat i Götaland och södra Svealand, men stammen bedöms ha varit stabil totalt i Sverige de senaste 15 åren (tre generationer). Resultat baserat på standarddrutter i Värmland 2002-2013 visar inte heller på någon trend med avseende på populationens storlek i länet.

För att den ingående arten tjäder ska uppnå och bibehålla gynnsamt bevarandetillstånd på lång sikt bör den ha tillgång till större sammanhängande skogsområden som innehåller en variation med avseende på successionsstadier och våta/fuktiga områden (sumpskog, kärr, myr, bäckdråg).

Bevarandemål

Tjäder ska finnas i området till och från under året. Här ska finnas störningsfria spelplatser i äldre naturskogsartade skogsbestånd samt tillgång till våtmarker och sumpskogar. Dessa miljöer ska ha en god tillgång på föda (bl.a. insekter, tallbarr och tuvull) samt erbjuda arten goda möjligheter till reproduktion.

Negativ påverkan

Faktorer som utgör eller kan utgöra hot mot arten:

- Storskaligt skogsbruk, t.ex. fragmentering främst på landskapsnivå och tillkomsten av stora arealer med monokulturer av tall och gran som aldrig tillåts bli biologiskt mogna.
- Störning vid spelplatser.
- Markavvattning som minskar förekomsten av våta och fuktiga områden och därmed insektstillgången, vilken är viktig för skogshönsens kycklingar.
- Jakt.

Se även beskrivning av negativ påverkan på områdesnivå.

Bevarandeåtgärder

Gällande regelverk 2017:

- Tjädern får jagas på de tider som anges i bilaga 1 till jaktförordningen (1987:905). Övriga tider på året är den fredad (3 § i jaktlagen (1987:259)). Fredningen gäller också dess ägg och bon.
- Enligt 4 § artskyddsförordningen (2007:845) är det förbjudet att avsiktligt störa fåglarna, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttningsperioder. Det är även förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplatsar.
- Artskyddsförordningen förbjuder import, export och försäljning av levande och döda exemplar av tjäder som är olagligt fångade eller olagligt dödade i Sverige. Där förbjuds också förvaringen av levande exemplar. (Vissa undantagsregler finns angivna i artskyddsförordningen).
- Tjädern är upptagen i Bilaga II i Bernkonventionen (konvention om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö).

Se även beskrivning av bevarandeåtgärder på områdesnivå.

Bevarandetillstånd

Området bedöms erbjuda lämplig livsmiljö för tjäder. Frånvaron av rapporter av arten i området och dess närområde kan bero på att den inte förekommer i området eller att observationer inte har rapporterats. Observationer endast vintertid skulle kunna tyda på att tjädern huvudsakligen använder området för födosök under denna årstid i de för arten ofta ytmässigt stora hemområdena. Bevarandetillståndet bedöms som oklart.

A234 - Gråspett, *Picus canus*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Arten har endast rapporterats vid ett tillfälle under de senaste 25 åren i Natura 2000-området Makkaraberget. Observationen gjordes utanför häckningstid. Området bedöms inte erbjuda lämplig livsmiljö för arten. Därför har Länsstyrelsen i Värmlands län, i samband med kvalitetssäkringen av länets Natura 2000-områden, föreslagit till regeringen att arten tas bort från området.

Gråspetten häckar i grov björk- och aspblandad barrskog. Den förekommer från västra Värmland-Uppland och norrut till sydöstra Lappland-södra Norrbotten, troligen även i östra Pite och Lule lappmark. Det finns inga tecken på betydande populationsförändring i Sverige. Beståndet har vuxit sett i ett något längre tidsperspektiv, men av allt att döma varit relativt konstant de senaste 10-15 åren, trots att utbredningsområdet vidgat sig söderut. Populationsstorleken 2008-2012 uppskattades till 1300-2600 par.

Gråspetten rör sig över tämligen stora områden under häckningstiden, flera undersökningar tyder på att det handlar om flera hundra hektar stora områden upp till 1000 hektar. Vintertid kan den röra sig över ännu större stora områden; från Norge finns uppgifter om födosöksområden på upp till 5 500 hektar.

Bevarandemål

-

Bevarandetillstånd

-

A241 - Tretåig hackspett, *Picoides tridactylus*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Tretåig hackspett har noterats vid några enstaka tillfällen under senare tid i Natura 2000-området Makkaraberget. Observationerna har gjorts under häckningstid och även under betingelser som starkt indikerat häckning.

Sydgränsen för den tretåiga hackspetten i Sverige ligger i Dalsland, norra Västergötland och norra Östergötland. I området upp till det huvudsakliga utbredningsområdet, som sträcker sig från mellersta Värmland, Dalarna och Gästrikland norrut till finska gränsen, har arten dock en oregelbunden och sällsynt förekomst. Från att tidigare ha varit en allmän till tämligen allmän häckfågel i Sverige har arten på många håll minskat kraftigt, eller helt försvunnit under senare hälften av 1900-talet. Populationsstorleken 2008-2012 uppskattades till 6 200-13 000 par.

Den tretåiga hackspetten förekommer huvudsakligen i olikåldrig naturgranskog med kontinuerlig förekomst av barkborreangripna träd och högstubbar och ofta i sumpskogar. Den kan även förekomma i flera andra skogstyper bara kraven på rik födotillgång i form av vedlevande insekter är tillgodosedda (t.ex. brandfält och äldre alstrandskog). Arten är en stannfågel som dock kan röra sig lite längre sträckor vintertid och är mer rörlig än många andra hackspettar eftersom den är specialist på barkborrar och dess variationer i förekomst. Häckningsreviret är i storleksordningen 25-100 ha.

Den tretåiga hackspetten är rödlistad inom kategorin Nära hotad (NT).

För att den ingående arten tretåig hackspett ska uppnå och bibehålla gynnsamt bevarandetilstånd på lång sikt bör nedanstående förutsättningar uppfyllas:

- Förekomst av naturskogsmiljöer bestående av olikåldriga bestånd med hög andel döda och döende träd, vindfällen, kontinuerlig förekomst av barkborreangripna träd, brandfält, sumpskogar med hög självgallring etc.

Bevarandemål

Tretåig hackspett ska regelbundet förekomma i området. Det ska finnas lämpliga födosöks- och häckningsmiljöer i form av olikåldrig naturskog med stort inslag av döda eller döende träd med god tillgång på vedlevande insekter.

Negativ påverkan

Faktorer som utgör eller kan utgöra hot mot arten:

- Det moderna intensiva skogsbruket som lett till en kraftig minskning av arealen opåverkad skog och därmed en minskning av den samlade förekomsten av död ved i skogen. Även omfattande dikning av sumpskogar har lett till en minskning av det totala livsutrymmet för arten.
- Fragmentering av lämpliga häckningsmiljöer, såväl på beståndsnivå som på landskapsnivå, som bidrar till att splittra beståndet.

Se även beskrivning av negativ påverkan på områdesnivå

Bevarandeåtgärder

Gällande regelverk 2017:

- Tretåig hackspett är fredad (3 § i jaktlagen (1987:259)). Fredningen gäller också dess ägg och bon.
- Enligt 4 § artskyddsförordningen (2007:845) är det förbjudet att avsiktligt störa fåglarna,

särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder. Det är även förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplats.

- Artskyddsförordningen förbjuder import, export och försäljning av levande och döda exemplar av tretåig hackspett, samt förvaring av levande exemplar. (Vissa undantagsregler finns angivna i artskyddsförordningen).

- Tretåig hackspett är upptagen i Bilaga II (strängt skyddade djurarter) i Bernkonventionen (konvention om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö).

Se även beskrivning av bevarandeåtgärder på områdesnivå.

Bevarandetillstånd

Lämplig livsmiljö för tretåig hackspett bedöms finnas i området. Bevarandetillståndet bedöms som gynnsamt.

Utvecklingsmark

I områdets östra del finns ett skogsbestånd som har klassats utgöra utvecklingsmark med målnaturtyp taiga (9010). Arealen på denna skogsmark är 0,77 hektar.

Dokumentation

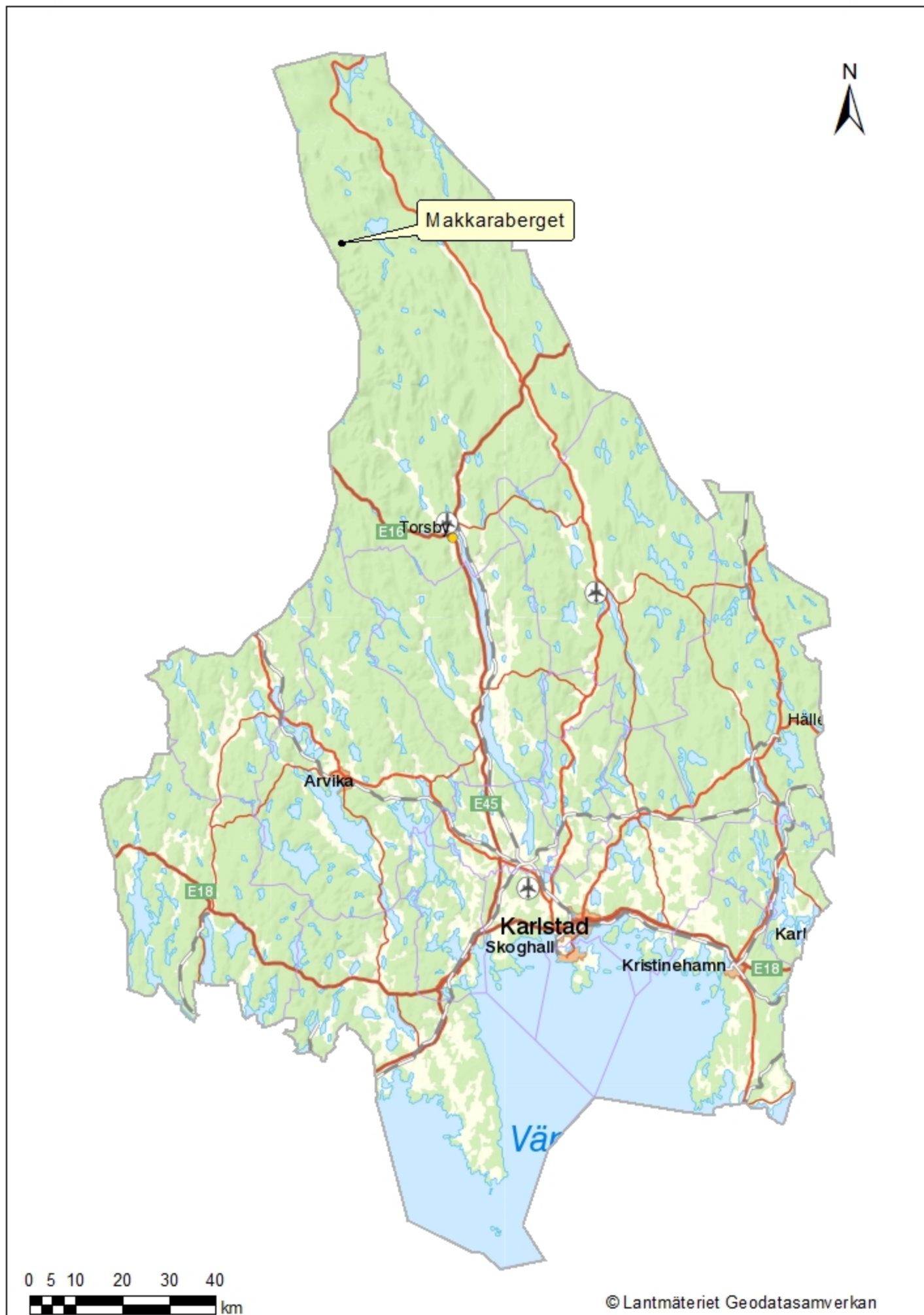
Följande underlag har använts vid sammanställningen av bevarandeplanen:

- ArtDatabanken SLU. Artfakta. (<http://artfakta.artdatabanken.se>)
- ArtDatabanken. 2014. Sammanställning av populationsuppgifter för fåglar från artikel 12-rapporteringen. ArtDatabanken SLU, Uppsala. Opublicerat material.
- Artportalen. ArtDatabanken SLU, Uppsala. Artuppgifter, sökning 2016-09. (<http://www.artportalen.se>)
- Länsstyrelsen i Värmlands län. VMI rapport - Soarso och Grossmossmynnen S13C6E01 (opublicerad, Länsstyrelsens arkiv)
- Länsstyrelsen i Värmlands län. 2001. Beslut om bildande av naturreservatet Makkaraberget. Beslut 2001-05-28.
- Länsstyrelsen i Värmlands län. Basinventering 2005-2009 inklusive kompletterande inventeringar, bedömningar och kvalitetssäkring av Natura 2000-områden. Opublicerat.
- Länsstyrelsen i Värmlands län. 2006. Bevarandeplan Natura 2000. Makkaraberget. Fastställd 2006-03-15.
- Länsstyrelsen i Värmlands län. 2013. Naturvårdsbränning i naturreservat i Värmlands län. Opublicerat.
- Länsstyrelsen i Värmlands län. 2014. Häckande fåglar i Värmland. Trender för arter och miljöindikatorer baserat på standarddruttsdata 1998-2013. Publikationsnummer 2014:19.
- Naturvårdsverket. 2003. Natura 2000. Art- och naturtypsvisa vägledningar. Art A104, Järpe. (<http://www.naturvardsverket.se>)
- Naturvårdsverket. 2003. Natura 2000. Art- och naturtypsvisa vägledningar. Art A241, Tretåig hackspett. (<http://www.naturvardsverket.se>)
- Naturvårdsverket. 2003. Natura 2000. Art- och naturtypsvisa vägledningar. Art A234, Gråspett. (<http://www.naturvardsverket.se>)
- Naturvårdsverket. 2003. Natura 2000. Art- och naturtypsvisa vägledningar. Art A108, Tjäder. (<http://www.naturvardsverket.se>)
- Naturvårdsverket. 2011. Vägledning för svenska naturtyper i habitatdirektivets bilaga 1. NV-04493-11. Naturtyp 7140, Öppna mossar och kärr. (<http://www.naturvardsverket.se>)
- Naturvårdsverket. 2012. Vägledning för svenska naturtyper i habitatdirektivets bilaga 1. NV-04493-11. Naturtyp 9010, Taiga. (<http://www.naturvardsverket.se>)

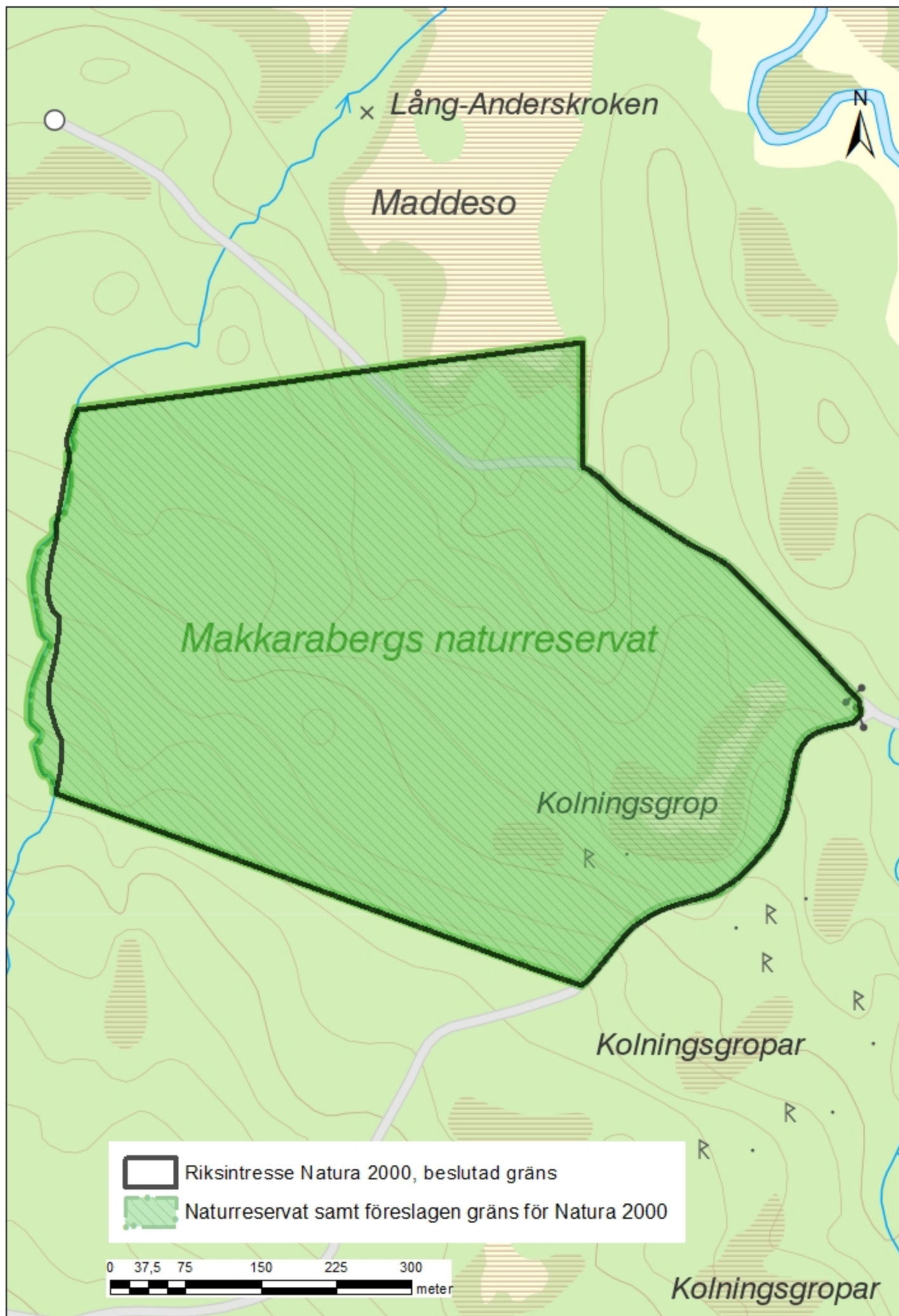
Bilagor

1. Översiktskarta
2. Karta över Natura 2000-områdets avgränsning
3. Naturtypskarta

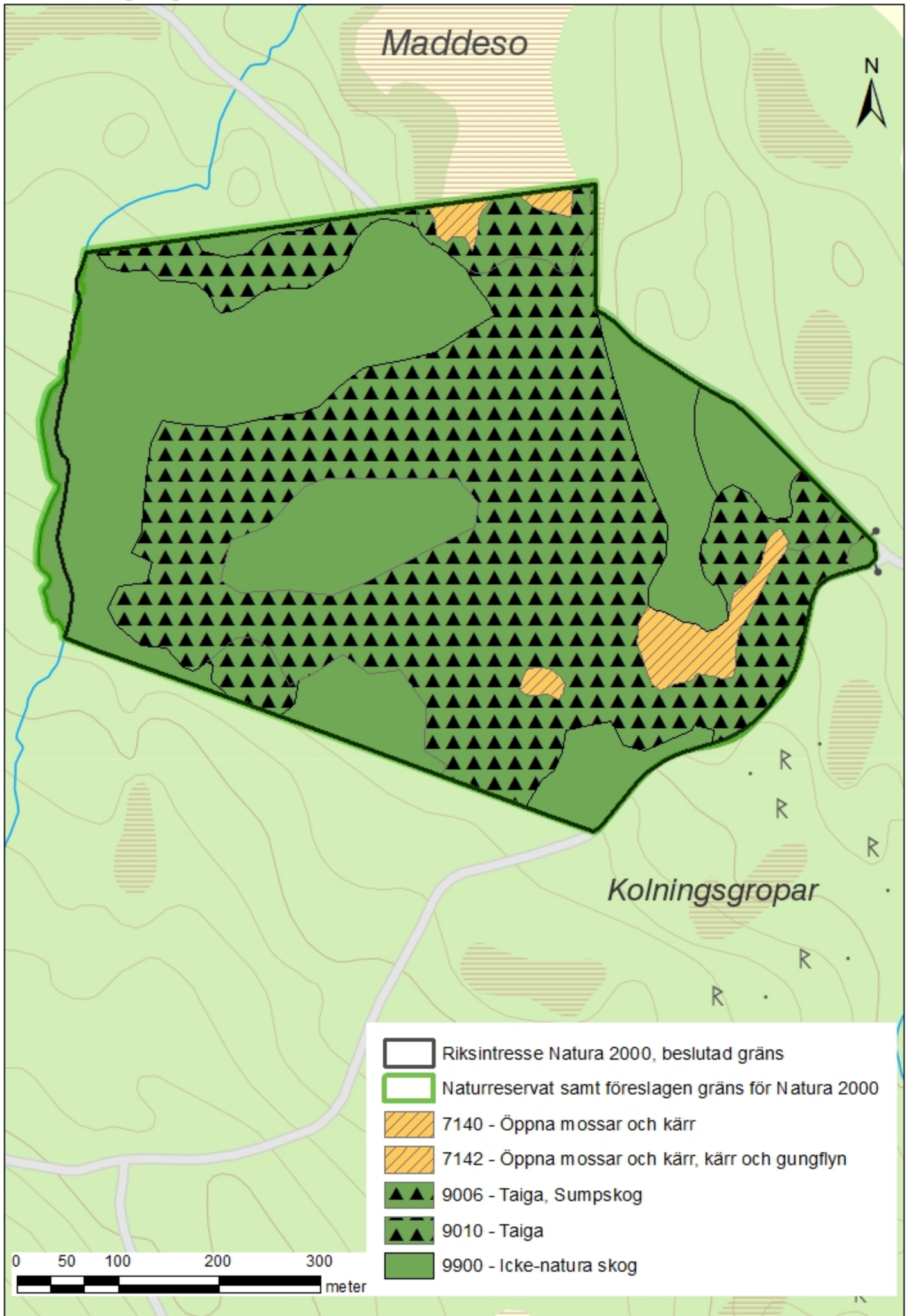
Bilaga 1. Översiktskarta med markering för Natura 2000-området Makkaraberget

Bilaga 2. Karta med beslutad och föreslagen gräns för Natura 2000-området

Bilaga 3. Naturtypskarta för Natura 2000-området Makkaraberget med beslutad och föreslagen gräns

Länsstyrelsen
Värmland

Länsstyrelsen Värmland, 651 86 Karlstad, 010-224 70 00
www.lansstyrelsen.se/varmland